

УДК 811.161.2'276.6:004

Витвицький О. — ст. гр. КІ-206

Відокремлений структурний підрозділ «Тернопільський фаховий коледж Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя»

ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ КОМП'ЮТЕРНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Науковий керівник: викладач-методист Бойчук Т. В.

Vytvytskyi O.

Separate Structural Subdivision «Ternopil Professional College of Ternopil Ivan Puluj National Technical University»

FORMATION OF UKRAINIAN COMPUTER TERMINOLOGY IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION

Supervisor: lecturer-methodologist Boichuk T.

Ключові слова: комп'ютерна термінологія, глобалізація, англіцизми, ІТ, терміносистема.

Keywords: computer terminology, globalization, anglicisms, IT, terminology system.

Формування української комп'ютерної термінології відбувається в умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій і глобалізації. Поява нових понять у сфері програмування, мережових технологій і цифрових сервісів зумовлює необхідність їх мовного оформлення, що сприяє активному поповненню української лексики. Цей процес має системний характер і безпосередньо пов'язаний із загальними тенденціями розвитку наукової мови. Варто зазначити, що інформаційні технології сьогодні охоплюють практично всі сфери життя, тому відповідна термінологія швидко виходить за межі вузькопрофесійного вжитку. Унаслідок цього комп'ютерна лексика активно проникає в повсякденне мовлення користувачів, формуючи новий мовний пласт. Крім того, поширення цифрових сервісів і мобільних застосунків сприяє подальшому закріпленню термінів у масовій комунікації. Важливо підкреслити, що швидкість появи нових термінів значно перевищує можливості їх оперативного унормування, що створює додаткові труднощі для мовознавців.

Основним джерелом нових термінів є англійська мова. Саме тому в українській активно функціонують такі одиниці, як «сервер», «браузер», «інтерфейс», «файл», «домен», «логін», «пароль», «хостинг», «фреймворк», «бекенд», «фронтенд». Ці слова входять до професійного мовлення ІТ-фахівців і поступово закріплюються в загальноживаній мові. Крім того, значного поширення набули терміни «алгоритм», «база даних», «протокол», «код», «компілятор», «скрипт», «репозиторій», «дебагінг», «інтеграція», «автентифікація». Вони відображають різні аспекти функціонування програмного забезпечення та цифрових систем. Активне використання таких одиниць свідчить про глибоку інтеграцію англійської термінології в українське мовне середовище. До цього переліку можна також додати «штучний інтелект», «машинне навчання», «нейронна мережа», «хмарні обчислення», що відображають сучасні тенденції розвитку ІТ-сфери. Такі терміни швидко входять у науковий і публічний дискурс, що посилює їхній вплив на мовну систему.

Відповідно до норм «Українського правопису», іншомовні терміни адаптуються до фонетичних і граматичних особливостей української мови, наприклад: «сервери», «файли», «логінитися», «програмування». Це забезпечує їх органічне входження в мовну систему. Адаптація також передбачає узгодження термінів із нормами словотвору, що дає змогу утворювати нові похідні слова, як-от: «програміст», «серверний», «файловий». Водночас у сучасному мовленні спостерігається співіснування адаптованих і неадаптованих форм, що свідчить про активну фазу розвитку терміносистеми. Така ситуація є типовою для періодів інтенсивного мовного оновлення. Важливим є також питання орфографічного оформлення нових термінів, оскільки їх написання не завжди є усталеним і може змінюватися з часом.

Окрім запозичень, важливу роль відіграє створення українських відповідників. Наприклад, поряд із «юзер» використовується «користувач», замість «аплікація» — «застосунок», «update» — «оновлення», «like» — «вподобайка». Такі відповідники формуються за допомогою внутрішніх ресурсів мови та сприяють розвитку національної терміносистеми. Крім наведених прикладів, можна згадати «мережа» замість «нетворк», «завантаження» замість «даунлоад», «збереження» замість «сейв». Використання таких відповідників є важливим для забезпечення зрозумілості термінів і їх адаптації до мовної системи. Це також сприяє формуванню мовної культури користувачів і підвищенню рівня володіння державною мовою. Водночас процес створення відповідників не завжди є швидким і однозначним, оскільки деякі англіцизми закріплюються значно швидше, ніж їх українські аналоги.

У процесі становлення комп'ютерної термінології важливу роль відіграє лексикографія, яка фіксує та систематизує нові терміни. Дослідження засвідчують, що українська комп'ютерна термінологія формується поступово, проходячи етапи накопичення, упорядкування та стандартизації. Значну роль у цьому процесі відіграють галузеві словники, навчальні посібники, електронні ресурси та перекладацькі практики. Саме вони забезпечують уніфікацію термінів і сприяють їх закріпленню в мовній нормі. Важливою є також діяльність науковців і фахівців, які працюють над удосконаленням термінологічної бази. Крім того, сучасні цифрові платформи та онлайн-словники відіграють дедалі більшу роль у поширенні й стандартизації термінів.

Водночас спостерігається варіативність у вживанні термінів: «апдейт» і «оновлення», «лайк» і «вподобайка», «юзер» і «користувач». Це ускладнює формування єдиної терміносистеми та свідчить про незавершеність процесу її унормування. Важливу роль у цьому відіграє мовна політика держави, зокрема Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», який сприяє утвердженню української мови в усіх сферах суспільного життя. Крім того, на вибір терміна впливають соціальні чинники, рівень професійної підготовки та мовна компетентність користувачів. У професійному середовищі частіше використовуються англіцизми, тоді як у навчальному та офіційному дискурсі перевага надається українським відповідникам. Це свідчить про функціональну диференціацію термінів залежно від сфери їх використання.

Отже, українська комп'ютерна термінологія формується під впливом глобалізації та розвитку інформаційних технологій. Вона поєднує запозичені та власні мовні ресурси, демонструючи здатність української мови адаптувати нові поняття та забезпечувати ефективну комунікацію в сучасному цифровому середовищі. Подальший розвиток цієї терміносистеми передбачає її впорядкування, стандартизацію та узгодження на рівні наукової спільноти. Важливим є також активне впровадження українських термінів у сферу освіти, медіа та професійної діяльності, що сприятиме зміцненню позицій української мови та забезпечить її конкурентоспроможність у глобальному інформаційному просторі.